

Labodja deklica

Po narodni pravljici

Ilustrirala Bara Remec.

Miš in vrabec sta živelata celih trideset let v velikem prijateljstvu. Kar je kdo od njiju našel, to sta si pošteno delila.

Nekega dne pa najde vrabec makovo zrno.

»Kako naj bi to razdelila? Enkrat odprem kljun, pa ga že ni!«

Tako si misli in ga pozoblje.

To pa je zvedela miš in ni hotela več živeti z vrabcem.

»Pojdi sem, da se bíteva na življenje in smrt! Skličí vse ptice, jaz pa zberem vse štirinoge živali.«

Tako je rekla miš.

In res se zbero vse ptice in vse živali in se bítejo sem in tja. V bitki pa je bil ranjen orel, ki zleti na hrast in sede na visoko vejo.

Tačas pa je ravno bil v tistem gozdu kralj na lovu. Zagleda orla na hrastu in ko ga hoče ustreliti, mu zakliče orel s človeškim glasom:

»Nikar me ne ustrelí, gospod in kralj! Vzemi me rajši k sebi, ker me boš še nekoč potreboval.«

Kralj misli in misli, potem pa reče:

»Čemu naj bi te potreboval?« In že hoče orla ustreliti.

Orel zakliče drugič:

»Nikar me ne ustrelí, gospod in kralj! Vzemi me rajši k sebi, ker me boš še nekoč potreboval.«

»Kralj misli in misli pa se ne more spomniti, čemu bi orla potreboval, in ga zopet hoče ustreliti.

Orel pa zakliče tretjič: »Nikar me ne ustrelí, gospod in kralj! Vzemi me rajši k sebi, ker me boš nekoč potreboval.«

In kralj mu prizanese, ga vzame s seboj in pita in krmi leto dni in še drugo leto. Orel pa je tako žrl, da je kralju vso živino požrl. Niti ena krava, ne ovca mu ni ostala.

In orel reče kralju:

»Izpusti me na svobodo!«

In kralj ga izpusti. Orel poskusi leteti, ali peruti ga ne nesejo. Zato poprosi:

»Moj gospod in kralj, dve leti si me redil, hrani me še tretje leto! Vzemi živino naposodo in me krmi! Ne bo ti v škodo!«

Kralj stori, kot mu je orel ukazal. Vzel je živino naposodo in je krmil orla še leto dni. Ko pa preteče leto, ga izpusti. Orel se vzdigne visoko v zrak, potem pa se spusti na zemljo in reče kralju:

»Gospod in kralj, sedi name, da poletiva v široki svet!«

Kralj sede na ptiča in odleti z njim.

Čez nekaj časa prideta na morski breg. Tam vrže orel kralja s sebe, kralj pade v morje in se pogrezne do kolen v vodo. Orel ga zgrabi s perutmi in vpraša:

»Moj gospod in kralj, menda se nisi ustrašil?«

»Gotovo sem se ustrašil,« odgovori kralj.

»Že sem mislil, da bom utonil.«

Letita dalje in letita čez drugo morje. In orel vrže zopet kralja v morje. Kralj se pogrezne do pasu. Orel pa ga zopet ujame s perutmi in vpraša:

»Gospod in kralj, menda se vsaj nisi ustrašil?«

»Gotovo sem se ustrašil,« reče kralj.

»Nič drugega nisem mislil kakor to, ali me boš zopet potegnil iz morja.«

Zopet letita dalje in letita čez tretje morje. In orel vrže zopet kralja v morje, kjer je bilo najgloblje. Kralj se pogrezne do vratu. Ali orel ga ujame s perutnicami in vpraša:

»Gospod in kralj, saj se nisi ustrašil?«

»Gotovo sem se in moja edina misel je bila ta: Bog daj, da bi me zopet potegnil na suho!«

Orel pa mu pravi:

»Gospod in kralj, zdaj si zvedel, kaj je smrtni strah. To je bilo plačilo za stari dolg. Ali se ne spominjaš, kako sem sedel na hrastu in si me hotel ustreliti? Trikrat si pomeril name, a sem te preprosil, da mi prizanesesh.«

Od tam sta letela čez devet dežel. Dolgo sta letela in orel reče kralju:

»Poglej okoli sebe, kaj je nad nama in kaj je pod nama?«

Kralj se ogleda:

»Nad nama je nebo, pod nama pa zemlja.«

In orel mu reče:

»Oglej se še enkrat: Kaj je na tvoji levi in kaj je na tvoji desni?«

Kralj odgovori:

»Na desni leži široko polje, na levi pa stoji hiša.«

»Tja morava leteti,« reče orel.

»Tam stanuje moja najmlajša sestra.«

Spustita se na dvorišče in sestra jima pride naproti. Pozdravi brata in ga povabi k mizi, kralja pa niti ne pogleda. Pusti ga zunaj na dvorišču, odklene hude pse in jih naščuva nanj. Takrat pa se brat razjezi, skoči od mize, zgrabi kralja in odleti z njim.

Letita in letita in orel reče:

»Oglej se, kaj je za nama?«

Kralj se ozre in vidi:

»Za nama je rdeča hiša.«

Orel pravi:

»To je hiša moje najmlajše sestre, ki gori, ker te ni sprejela, temveč naščuvala hude pse nate.«

Letita in letita in orel reče zopet:

»Oglej se, gospod in kralj, kaj je nad nama in kaj je pod nama!«

»Nad nama je nebo in pod nama je zemlja.«

»Poglej, kaj je na desni in kaj je na levi!«

»Na desni leži široko polje, na levi pa stoji hiša.«

»Tam stanuje moja druga sestra, letiva k nji na obisk!«

Spustita se na veliko dvorišče in sestra pozdravi svojega brata in ga posadi za mizo, kralja pa pusti na dvorišču, odveže hude pse in jih naščuva nanj. Orel se razjezi, skoči od mize, zgrabi kralja in odleti z njim.

Letita in letita. Orel reče zopet:

»Oglej se, gospod in kralj! Kaj je za nama?«

»Za nama stoji rdeča hiša.«

»Moje sestre hiša gori,« pravi orel.

»Sedaj pa letiva tja, kjer živi moja mati in moja starejša sestra.«

Ko priletita tja, sta bili mati in sestra zelo veseli in sta sprejeli kralja prijazno in s častmi. Orel mu reče:

»Gospod in kralj, počij si malo pri nas! Potem ti bom dal ladjo in poravnal vse, kar sem pri tebi pojedel. Pojdi domov z Bogom!«

In orel dá kralju ladjo in dve skrinjici, prvo rdečo, drugo zeleno in mu reče:

»Glej, da ne odpreš skrinjic, preden ne prideš domov! Rdečo skrinjico odpri na zadnjem dvorišču, zeleno pa na prednjem dvorišču!«

Kralj vzame skrinjici, se poslovil od orla in odplove na sinje morje. Pride do nekega otoka in stopi na suho. Kar se spomni obeh skrinjic in začne premišljevati, kaj je v njih in zakaj mu ni orel dovolil, da bi jih odprl. Misli dolgo časa, slednjic pa se ne more vzdržati. Na vsak način je hotel vedeti, kaj bo. Zato vzame rdečo skrinjico in jo odpre. Pa ti pride silna množina raznih živali iz nje. Bilo jih je toliko, da jih ni mogel pregledati in so imeli komaj na vsem otoku dovolj prostora.

Ko kralj to vidi, je bil v silnih skrbeh. Jokal je in vzdihoval:

»Kaj naj storim? Kako naj spravim vso čredo zopet v to majhno skrinjico?«

Pogleda okoli sebe in vidi moža, ki je stopil iz morja. Ta gre h kralju in ga vpraša:

»Gospod in kralj, zakaj pa jokaš tako bridko?«

Kralj reče:

»Ah, kako bi ne jokal, ker ne morem te črede spraviti nazaj v to majhno skrinjico.«

»Dovoli, da ti jaz pomagam, ali samo pod nekim pogojem: Daj mi to, kar imaš doma in za kar še sam ne veš.«

Kralj si misli:

»Kaj bi pa imel doma, za kar bi ne vedel? Mislim, da vem za vse.«

Premišljuje še nekoliko, potem pa reče:

»Zapodi živali v skrinjico, pa ti dam, kar imam doma in za kar ne vem.«

Mož napodi vse živali zopet v skrinjico, kralj jo vzame s seboj, stopi na ladjo in odplove domov.

Ko pa pride v svojo palačo, zvé, da se mu je rodil sin. Objame ter poljubi otroka in gorko zaplaka. Kraljica ga vpraša:

»Moj gospod in zapovednik, povej mi, zakaj pretakaš solze?«

Kralj odgovori:

»Od samega veselja, ker se mi je rodil sin.«

Gre na zadnje dvorišče in odpre rdečo skrinjico. Na mah pridejo iz nje biki in krave, jarci in ovce in nešteto raznih živali. Vsi hlevi so bili takoj polni. Potem gre na prednje dvorišče in odpre zeleno skrinjico. Nenadoma se razprostre pred njim velik, prekrasen vrt, raznovrstna drevesa so rastle v njem. Kralj je bil tako vesel, da je popolnoma pozabil, da bo moral izročiti sina.

Preteklo je mnogo let. Nekega dne se gre kralj sprehajat. Pride k zeleni reki, kar stopi iz valov tisti mož in reče kralju:

»Gospod in kralj, ti si pa hitro pozabil! Spomni se, kaj si mi dolžan!«

Ves v skrbeh gre kralj domov in pove kraljici in sinu vso resnico. Vsi trije so jokali in vzdihovali, potem pa sklenejo, da izroče kraljevega sina, ker ni kazalo drugače. Peljejo ga k reki in puste tam samega. Kraljev sin se ogleda, vidi stezo in gre po njej, kamor ga bo pripeljala dobra sreča.

Gre in gre in pride v velik gozd. V njem je stala kočica, v kočici pa je živela čarovnica Jagababa.

»Kar noter pojdem,« si misli kraljev sin in vstopi.

»Pozdravljen, kraljevič,« reče čarovnica.

»Povej, ali kaj iščeš ali se kar tako potepaš okoli?«

»Ej, staruha, daj mi prej jesti in piti, potlej me šele izprašuj!«

Čarovnica dá kraljeviču jesti in piti in on ji vse razodene, od kod je in zakaj hodi po svetu.

Staruha mu reče:

»Hej, dečko, pojdi k morju, tja prileti vsak dan dvanajst labodov, ki se spremenijo v lepe deklice in plavajo po vodi. Skrivaj se splazi k njim in vzemi najstarejši zlat pas. Ko se boš z njo poravnal, pojdi k vodnemu kralju in prišla ti bosta naproti Požirač in Žlampač in za njimi še ljuti Mraz. Vse tri povabi s seboj, ker ti bodo nekoč prav prišli.«

Kraljevič se poslovilo od čarovnice, gre k morju in se skriva v grmovju. Kar prileti dvanajst labodov, sedijo na hladno zemljo, se spremenijo v lepe deklice in se gredo kopat. Kraljevič se tiho priplazi k njim in vzame najstarejši zlat pas. Skriva se zopet v grmovje in čaka. Ko so se deklice skopale, pridejo na breg. Vse se zopet oblečejo in spremenijo v labode ter odlete, razen najstarejše, ki je ostala na bregu in ni mogla najti zlatega pasu.

Kraljevič stopi iz grmovja in labodja deklica ga začne prositi:

»Daj mi pas nazaj, dobri mladenič! Kadar prideš k mojemu očetu, vodnemu kralju, ti bom na pomoč.«

Kraljevič ji dá pas in deklica se hitro spremeni v laboda ter odleti za svojimi sestrami.

Kraljevič gre naprej in tam ga sreča Požirač in ga sreča Žlampač in nazadnje še ljuti Mraz. Vzame jih s seboj in vsi gredo k vodnemu kralju.

Ko jih vodni kralj vidi, reče kraljeviču:

»Pozdravljen, prijatelj! Dolgo te že čakam, kje pa si bil? Hitro se odpravi na delo in najprej mi postavi velik most iz svetlega marmora! Jutri mora biti zgrajen, sicer izgubiš glavo.«

Kraljevič gre proč in toži grenke solze. Kar odpre labodja deklica, najstarejša hči vodnega kralja, okence v svojem stolpu in reče:

»Kraljevič, zakaj pa točiš tako grenke solze?«

»Ah, labodja deklica! Tvoj oče mi je ukazal, naj mu čez noč postavim most iz bleščečega marmora, jaz pa še sekire ne znam vzeti v roke.«

»To in pa nič! Lezi spat, jutro je bolj modro od večera.«

Kraljevič leže in zaspi, labodja deklica pa stopi do visoke line in zakliče z jasnim glasom. Kar prilete od vseh strani zidarji in tesarji, zravnajo zemljo, nosijo skupaj opeke in hitro postavijo marmornat most, ga lepo okrase in se zopet razkrope.

Drugi dan zjutraj zbudi labodja deklica kraljeviča.

»Vstani, kraljevič! Most je že zgrajen, oče pride takoj, da si ga ogleda.«

Kraljevič vstane, vzame metlo in gre na most pa se dela, kot bi pometal. Vodni kralj se zahvali kraljeviču:

»Dobro si mi napravil to delo, zdaj pa mi napravi drugo! Nasadi mi do jutri zelen vrt, ki naj bo velik in senčen, v njem pa naj pojejo ptice in po drevju ter grmovju naj cveto cvetice in zrele hruške in jabolka naj vise na njem.«

Kraljevič gre proč in toči grenke solze. Labodja deklica odpre okence v svojem stolpu in ga vpraša:

»Kraljevič, zakaj se tako nemilo jočeš?«

»Ah, zakaj bi ne jokal! Tvoj oče mi je ukazal, naj mu čez noč nasadim zelen vrt.«

»To ni nič hudega! Lezi spat, jutro je bolj modro od večera.«

Kraljevič leže spat, labodja deklica pa stopi do visoke line in zakliče z jasnim glasom. Kar ti prilete od vseh strani vrtnarji in vrtnarice in nasade in postavijo zelen vrt. V njem so pele ptice, cvetele so cvetlice in po drevju so zorele hruške in jabolka.

Navsezgodaj zbudi labodja deklica kraljeviča:

»Vstani, kraljevič! Vrt je urejen! Takoj pride moj oče, da si ga ogleda.«

Kraljevič vstane in hitro leti z metlo na vrt. Pobere tu pa tam vejico in se dela, kot bi pometal. Vodni kralj pride in se mu zahvali:

»Dobro in zvesto si mi služil, kraljevič, izberi si zato eno mojih dvanajstih hčerá za nevesto. Vse so si na las podobne. Trikrat smeš izbirati, ako vse trikrat uganeš pravo, jo dobiš za ženo, ako je pa ne, izgubiš glavo!«

Labodja deklica pa izve za to, steče h kraljeviču in mu reče:

»Ko boš jutri izbiral, pazi na tole: Najprej ti bom dala z robcem znamenje, drugič si bom popravljala obleko, v tretje pa bo letela muha nad mojo glavo.«

In tako je kraljevič vse trikrat pogodil najstarejšo hčerko vodnega kralja.

Že drugi dan je bila poroka in začela se je gostija. Vodni kralj je dal pripraviti neizmerno raznovrstnih jedi, da bi jih bilo dovolj za sto ljudi in še več. Kraljeviču pa je ukazal, da morajo ljudje vse pojesti; ako bi pa kaj ostalo, bo njemu slaba predla. Kraljevič se je tega bal, ker ni bilo svatov, potlej se je pa spomnil in rekel kralju:

»Očka, doma imam starega moža, ki je tudi lačen, dovoli mu, da bo jedel z menoj!«

»Pa naj pride,« pravi vodni kralj.

Pa vam pride Požirač, ki je vse pojedel in še premalo mu je bilo.

Potem je dal vodni kralj postaviti na mizo štirideset sodov raznih pijač in je ukazal kraljeviču, da morajo njegovi svatje vse popiti do zadnje kapljice. Kraljevič ga poprosi:

»Očka, doma imam starega moža, dovoli, da bo še on malo pil na tvoje zdravje.«

»Kar pride naj,« pravi kralj.

Pa vam pride Žlampač in na mah je bilo praznih vseh štirideset sodov, pa je še ostal žejen.

Ko vodni kralj vidi, da na noben način ne more ujeti kraljeviča, da bi ga pogubil, bil je namreč hud nanj, ker mu je izpeljal hčerko, je poskusil še nekaj. Služabnikom zaukaže, naj zakurijo v kopalnici, kjer naj bi se kopal mladi par. In zakurili so v peči, pokurili dvajset voz drv, da so stene kar žarele od vročine in ni mogel nihče blizu na pet milj dalje.

Kraljevič zopet prosi:

»Očka, dovoli, da se najprej okoplje stari mož, ki ga imam pri sebi. Ta mi bo povedal, ako je voda dovolj gorka.«

»Kar pride naj,« pravi kralj.

Ljuti Mraz gre v kopalnico pa začne pihati v prvi kot in zapiha v drugi kot in povsod so se obesile ledene sveče. Zdaj je lahko vsak stopil v prijetno segreto kopalnico.

Labodja deklica pa reče:

»Beživa od mojega očeta, vodnega kralja, ker je nate hud in te misli umoriti.«

»Pa beživa,« pravi kraljevič.

In osedlata svoja konja, zajezdita in oddirjata. Jezdita in jezdita, mnogo časa je že preteklo, pa reče labodja deklica:

»Stopi s konja, kraljevič, in pritisni uho na zemljo! Poslušaj, ali niso zasledovalci za nama?«

Kraljevič pritisne uho na zemljo pa ne sliši ničesar. Potem stopi še la-

bodja deklica s konja in leže na zemljo. Pa zakliče:

»Ah, kraljevič, silna drhal zasledovalcev se žene za nama.«

Hitro spremeni konja v studenec, sama sebe v vedrico, kraljeviča pa v starega moža.

Zasledovalci prijezdijo:

»Hej, stariha, ali nisi videl mladeniča, ki je jezdil z mlado deklico mimo tebe?«

»Seveda sem ju videl,« pravi starček. »pa od tega je že mnogo časa preteklo. Takrat, ko sta jezdila mimo, sem bil še mlad.«

Zasledovalci se obrnejo in vrnejo k vodnemu kralju. In mu rečejo:

»Nobene sledi nismo našli za njima. Samo starega moža smo videli pri nekem vodnjaku. V njem pa je plavala vedrica.«

Vodni kralj zakriči:

»Zakaj ju niste zgrabili?«

Ves srdit jih da takoj umoriti in pošlje drugo tolpo za kraljevičem in labodjo deklico.

Medtem pa sta oba jezdila naprej in naprej. Labodja deklica pa zasliši zopet zasledovalce za seboj. Hitro spremeni kraljeviča v starega cerkovníka, sebe pa v razpadlo cerkvico. Stene so stale komaj še pokonci in vse so bile z mahom poraščene.

Zasledovalci pridejo bliže.

»Hej, stariha, ali nisi videl zalega mladeniča jezditi z mlado deklico tod mimo?«

»Seveda sem ju videl, ljudje božji, ali temu je že dolgo, dolgo. Ko sem bil še mlad fant, in smo zidali cerkev, takrat sta jezdila mimo.«

Druga truma se je vrnila k vodnemu kralju in mu povedala:

»Nak, nič ju nismo videli! Samo star cerkovník je bil tam in razpadla cerkvica.«

»Zakaj ju niste zgrabili,« zakriči vodni kralj, še bolj srdit kakor prej, in jih da pomoriti. Potem pa se spusti sam za kraljevičem in svojo hčerko.

Sedaj pa spremeni labodja deklica konja v medeno reko, ki je imela bregove iz same kaše, kraljeviča v gosaka, sebe pa v gosko.

Kar prijezdi vodni kralj, se vrže na kašo in jé in jé, se vrže na medico in pije, pije, dokler ni počil. Kraljevič in labodja deklica pa sta jezdila na njegov dom, kjer so jima pripravili veliko gostijo in kamor so tudi mene povabili. In sta živela skupaj srečno in veselo do smrti.